

PORSGRUNN KOMMUNE

Handlingsplan mot vold i nære relasjoner

2022-2025

Sammen om Porsgrunn

Innhold

1.	Innledning	3
1.1	Formål med handlingsplanen	3
1.2	Bakgrunn, organisering og mandat	4
1.2.1	Bakgrunn	4
1.2.2	Organisering og mandat	4
1.3	Tidligere planer og nasjonale føringer	4
1.3.1	Porsgrunn kommune	4
1.3.2	Nasjonale handlingsplaner og veiledere	5
2	Definisjoner, utsatte grupper og konsekvenser	5
2.1	Definisjon på vold	5
2.2	Nær relasjon	5
2.3	Former for vold og overgrep	5
2.4	Utsatte grupper	6
2.4.1	Barn og unge	7
2.4.2	Mennesker med funksjonsnedsettelse	7
2.4.3	Mennesker med rus- og psykiske problemer og lidelser	7
2.4.4	Mennesker med innvandrere- og flyktningbakgrunn	7
2.4.5	Vold mot eldre	8
2.5	Konsekvenser	8
3	Omfang og statistikk	8
3.1	Nasjonal statistikk	8
3.1.1	Vold mot barn	8
3.1.2	Vold mot voksne	9
3.2	Lokal statistikk	9
3.2.1	Tall fra politiet	9
3.2.2	Krisesenteret i Telemark	10
3.2.3	Tall fra SMISO	11
3.2.4	Ungdata	12
4	Lovgrunnlag og kommunens ansvar	12
5	Sentrale tjenester/virksomheter i arbeidet mot vold	13
5.1	Tjenester med daglig eller ukentlig ansvar for og/eller som hjelper barn, unge og familier:	13
5.2	Tjenester med daglig eller ukentlig ansvar for og/eller som hjelper voksne	13
5.3	Tjenester med daglig eller ukentlig ansvar for og/eller som hjelper både unge og voksne	14
5.4	Oversikt over støttetjenester og kontaktinformasjon	14

6	Mål og tiltak.....	14
6.1	Målkategorier	15
6.1.1	Samfunnsorienterte mål.....	15
6.1.2	Organisatoriske mål.....	15
6.1.3	Brukerorienterte mål.....	15
6.2	Tiltakskategorier	15
6.2.1	Forbyggende tiltak.....	15
6.2.2	Kompetansehevende tiltak:.....	16
6.2.3	Hjelpetiltak	16
6.3	Tiltaksplan for Porsgrunn kommune	16
6.4	Handlingsveiledere	16
7	Rapportering, oppfølging og evaluering.....	17
7.1	Årlig rapportering og oppfølging av tiltakene i handlingsplanen	17
7.2	Evaluering og rullering/revisjon av Handlingsplanen mot vold i nære relasjoner	17
8	Referanseliste:	18

1. Innledning

1.1 Formål med handlingsplanen

Handlingsplanen skal sikre at kommunens hjelpetilbud innenfor området vold i nære relasjoner er kunnskapsbasert og samordnet. Videre skal handlingsplanen sikre at kommunen oppfyller lovens krav om å forebygge, avdekke og avverge vold og overgrep.

Handlingsplanen skal bidra til å styrke kunnskaps- og handlingsgrunnlaget ved at det etableres forpliktende samarbeid mellom sektorer og faggrupper. Det er viktig med bevissthet om at vold utøves i alle samfunnslag, mot både barn og spedbarn, kvinner, menn, gamle som unge. Vold påfører betydelig lidelse, og de helsemessige konsekvensene kan være omfattende og mulig livstruende. I tillegg til de store konsekvensene for den enkelte, har vold også store samfunnsøkonomiske kostnader.

Videre skal handlingsplanen være et redskap for å sikre at kommunene iverksetter tiltak som kan gjøre hjelpeinstansene bedre i stand til å forholde seg til de sammensatte problemstillingene som vold i nære relasjoner reiser. Handlingsplanen uttrykker kommunens mål for utvikling, beskriver tiltak og angir forpliktelser og ansvar.

1.2 Bakgrunn, organisering og mandat

1.2.1 Bakgrunn

Planstrategien for Porsgrunn kommune 2019 – 2022 ble vedtatt i bystyret 10. desember 2020. Her ble det besluttet at kommunen skal starte arbeidet med en lokal *Handlingsplan mot vold i nære relasjoner* i 2021.

1.2.2 Organisering og mandat

Vold i nære relasjoner er relevant for mange tjenester, og rådmannen satte ned en tverrfaglig plangruppe bestående av én rådgiver fra oppvekstområdet, én rådgiver fra NAV-området, én rådgiver fra helse og omsorgsområdet og én rådgiver fra administrasjon og støtte. Rådmannens ledergruppe har vært styringsgruppe for arbeidet, og vedtok følgende mandat for arbeidet skal handlingsplanen:

- Beskrive kommunens mål for utvikling på området
- Beskrive virkemidler/tiltak for å nå målene
- Angi berørte tjenester og deltakere i arbeidet
- Konkretisere forpliktelser og spesifiserer ansvar
- Synliggjøre konkrete tiltak i kommunen, samt oversikt over aktuelle tjenester og tiltak utenfor kommuneorganisasjonen
- Beskrive hvordan kommunen skal gå fram for å evaluere måloppnåelse

Plangruppa hadde sitt oppstartsmøte i april 2021, og i oktober 2021 ble det i tillegg etablert fire arbeidsgrupper bestående av medarbeidere fra aktuelle virksomheter/tjenester. Arbeidsgruppene har utarbeidet mål og tiltak for egne tjenestoområder.

26. oktober 2021 arrangerte plangruppa et dagsseminar om vold i nære relasjoner, der alle relevante tjenester/virksomheter var invitert.

1.3 Tidligere planer og nasjonale føringer

1.3.1 Porsgrunn kommune

Handlingsplanen vil erstatte temaplanen *Vold i nære relasjoner 2013-2020*. Temaplanen ble vedtatt i bystyret i Porsgrunn kommune 29. november 2012 som en av fire temaplaner. Den forrige planen peker på flere tiltak som bør iverksettes, eksempelvis at «*det vurderes en felles veileder for hvordan medarbeidere i Porsgrunn kommune konkret skal håndtere tilfeller av vold i nære relasjoner*». Denne oppfordringen ble fulgt opp av oppvekstsektoren, der handlingsveilederen *Fra bekymring til handling* nå er iverksatt. *Fra bekymring til handling* er kommunens system for å sikre tidlig innsats og tverrfaglig samarbeid i saker som bekymrer, der målgruppen er risikoutsatte barn og unge.

Handlingsveilederen *Fra bekymring til handling* er innlemmet i denne handlingsplanen. I tillegg har plangruppa utarbeidet en tilsvarende handlingsveileder som omfatter voksne.

1.3.2 Nasjonale handlingsplaner og veiledere

Regjeringens siste handlingsplan mot vold i nære relasjoner har fått navnet *Frihet fra vold*, og ble offentliggjort i august 2021. Handlingsplanen gjelder for perioden 2021-2024. Planen er en oppfølging og videreutvikling av den forrige handlingsplanen mot vold i nære relasjoner «Et liv uten vold» (2014-2017) og Opptrappingsplan mot vold og overgrep (2017-2021). Åtte departementer har samarbeidet om utviklingen av planen.

I den nye nasjonale handlingsplanen legges det blant annet vekt på at innsatsen må være helhetlig og samordnet for å lykkes med å bekjempe vold i nære relasjoner. Gjennom *Frihet fra vold* legger regjeringen til rette for effektiv forebygging, mer likeverdige og sammenhengende tjenester til voldutsatte og ansvarliggjøring, straffeforfølgning og behandling av den som utøver vold.

Siden 2007 har regjeringen anbefalt kommunene å utarbeide kommunale handlingsplaner mot vold i nære relasjoner. I følge NKVTS (*Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress*) har i underkant av halvparten av landets kommuner fulgt denne oppfordringen.

Plangruppa har tatt utgangspunkt i regjeringens veileder i arbeidet med denne handlingsplanen. Veilederen er utviklet av NKVTS og ble første gang lansert i november 2013. Veilederen har siden blitt revidert og oppdatert flere ganger.

2 Definisjoner, utsatte grupper og konsekvenser

2.1 Definisjon på vold

I arbeidet med handlingsplanen er det tatt utgangspunkt i Per Isdals definisjon på vold: «enhver handling rettet mot en annen person, som gjennom at denne handlingen skader, smerter, skremmer eller krenker, får denne personen til å gjøre noe mot sin vilje eller slutte å gjøre noe den vil.» (Per Isdal, «Meningen med volden», 2000).

2.2 Nær relasjon

I straffeloven av 2005 § 282 defineres nære relasjoner som nåværende eller tidligere ektefelle eller samboer, nåværende eller tidligere ektefelles eller samboers slektning i rett nedstigende linje, slektning i rett oppstigende linje, noen i sin husstand eller noen i sin omsorg. Det vil si at nære relasjoner også omfatter søsken, barn, forelder, besteforeldre og barnebarn. I NKVTS sin veileder inkluderes også storfamilie, partner, kjæresterelasjoner og personer i bofelleskap som nære relasjoner. Også tjenesteyter kan defineres som nær relasjon – eksempelvis, helsearbeider, lærer, sosialkurator, barnehageansatt osv.

2.3 Former for vold og overgrep

Vold i nære relasjoner kan foregå på ulike måter. Volden kan skje med ujevne mellomrom, eller at den alltid er til stede som en underliggende trussel.

Ifølge Verdens helseorganisasjon (WHO 2002) er vold et vidt begrep og må forstås som all forsettlig bruk av makt, tvang eller trusler mot en annen person som resulterer i eller har høy sannsynlighet for å resultere i død, fysiske og psykiske skader. Vold kan også være fravær av handlinger i form av fysisk og emosjonell neglisjering og omsorgssvikt.

Vold i nære relasjoner har ofte pågått over tid og volden utøves på mange måter. I noen relasjoner skjer volden episodisk, gjerne knyttet til konflikter i parforholdet. Selv om det i slike relasjoner kan være lenge mellom hver voldsepisode, kan volden prege hele relasjonen. NKVTS opererer med følgende eksempler på former for vold og overgrep:

- Fysisk vold
- Psykisk vold
- Seksuelle overgrep
- Latent vold
- Omsorgssvikt
- Økonomiske overgrep
- Materielle overgrep
- Nettovergrep/digital vold
- Negativ sosial kontroll
- Tvangsekteskap
- Kjønnsslemlestelse

2.4 Utsatte grupper

Både livssituasjon og bakgrunn har betydning for utsatthet for vold, hvordan volden oppleves og ikke minst for muligheten til å komme seg ut av en relasjon preget av vold. Når volden kommer i tillegg til andre forhold som kan være med på å gjøre livssituasjonen vanskelig, blir enkelte grupper ekstra sårbare. Faktorer som kan påvirke sårbarheten er kjønn, alder, funksjonsevne, seksuell orientering og sosioøkonomisk bakgrunn.

Vold i nære relasjoner utgjør en av de største barrierene for å nå målet om likestilling. Både kvinner og menn utsettes for vold i nære relasjoner, men kvinner er i større grad enn menn utsatt for alvorlig og gjentatt vold. Barn kan enten selv bli utsatt for vold i nære relasjoner eller oppleve vold mot noen i familien.

For å forebygge og avdekke vold, og for å kunne utforme gode hjelpetiltak, er det viktig å kunne identifisere visse fellestrekk ved utsatte individer og gruppers situasjon og samfunnsmessige posisjon. Det understrekes imidlertid at vold i nære relasjoner forekommer i alle samfunnslag og i alle miljøer, og at volden ikke kan oppfattes som noe spesifikt for enkelte grupper. Barn og unge, nedsatt funksjonsevne, mennesker med rus og/ eller psykiske problemer og lidelser, innvandrere og flyktningbakgrunn og eldre er grupper og individer som kan være mer risikoutsatt for vold i nære relasjoner.

2.4.1 Barn og unge

I dag vet vi at barn som opplever vold i hjemmet befinner seg i en uholdbar omsorgssituasjon, som innebærer en stor risiko for at de blir utrygge, og får redusert helse og livskvalitet også i voksen alder. Skadevirkningene av å leve i en familie der det forekommer vold mellom voksne tilsvarer det å bli direkte utsatt for vold. Barn som opplever vold i familien, har de siste årene blitt synliggjort og løftet fram. Det å oppleve vold i familien gir økt risiko for alvorlige psykiske og atferdsmessige problemer.

2.4.2 Mennesker med funksjonsnedsettelse

Det er en utbredt oppfatning at personer med nedsatt funksjonsevne er mer utsatt for vold og overgrep enn andre. Forskning på området gir imidlertid ikke et entydig svar på spørsmålet om omfang. Når det gjelder kvinner, tyder nyere omfangsstudier på at omfanget av overgrep mot kvinner med nedsatt funksjonsevne er like stort, eller muligens noe større, enn mot kvinner uten funksjonsnedsettelse - særlig når vi inkluderer overgrep som skjer i pleie- og omsorgssituasjoner (Olsvik 2010).

Flere faktorer kan forklare at mennesker med nedsatt funksjonsevne er mer sårbare. De befinner seg ofte i en situasjon der de har behov for hjelp og assistanse fra andre. Slik avhengighet innebærer en betydelig maktforskjell og dermed også økt sårbarhet. Noen bor på institusjon eller i bofellesskap og er utsatt for overgrep fra andre beboere. Mange, især med psykisk utviklingshemming, er også isolerte. Det kan derfor være vanskelig for utenforstående å oppdage hva som skjer. Det er funnet at personer med nedsatt funksjonsevne har levd både lenger og med alvorligere former for vold før de oppsøker hjelpeapparatet, sammenlignet med andre voldsutsatte uten funksjonsnedsettelse (Gundersen, Madsen et al. 2014, Olsvik 2010, Lund 2011).

2.4.3 Mennesker med rus- og psykiske problemer og lidelser

Mennesker med rus- og/ eller psykiske problemer og lidelser kan i bestemte sammenhenger og særlig sårbare situasjoner være særlig utsatt for vold. Påførende til mennesker med rusproblemer kan også tenkes i større grad være utsatt for vold. En kartlegging av voldserfaringer blant personer under behandling for ruslidelser viste at 21 av 26 kvinner hadde vært utsatt for vold i en nær relasjon. I tillegg hadde flere opplevd seksuell, psykisk og/eller fysisk vold i sin oppvekst (Meld. St. 15).

2.4.4 Mennesker med innvandrers- og flyktningbakgrunn

Innvandrers- og flyktningkvinner livssituasjon og posisjon i samfunnet kan gjøre dem ekstra sårbare. Mulighetene til språkopplæring, adgang til bolig, lønnet arbeid, trygderettigheter og hjelpetjenester kan være dårligere enn for øvrige kvinner i majoritetsbefolkningen (St. Meld.15). Sosial isolasjon og manglende sosial integrering som følge av dette kan øke risikoen for at volden får fortsette og tilta, uten at andre kan bidra til å stoppe den.

Kulturell betinget vold som oppdragervold og kjønnslemlestelse er særskilte fenomener for barn i enkelte minoritetsfamilier. Æresrelatert vold kan forekomme i alle kulturer, men er mer utbredt der

hensynet til familien står over hensynet til individet og der familiens ære er knyttet opp mot at kulturelle- og tradisjonelle normer skal overholdes for å opprettholde familiens omdømme i andres øyne.

2.4.5 Vold mot eldre

Vold mot eldre er en av de mest skjulte formene for vold. Problemet henger ofte sammen med familiekonflikter og utføres som oftest av en person den eldre kjenner, har tillit til og er avhengig av. Volden kan også forekomme av at en part i forholdet er i ferd med å bli dement, og dermed miste kognitive funksjoner personen tidligere hadde. Mange eldre opplever flere former for vold, som eksempelvis økonomisk og strukturell vold som forsømmelse. En studie utført av Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress viser at åtte av ti voldsepisoder mot eldre skjer i nære relasjoner (NKVTS, Sandmo 2017). Rapporten indikerer at mellom 56 000 og 76 000 hjemmeboende personer har vært utsatt for vold etter at de fyller 65 år. Studien avdekker at voldsutsatte eldre i liten grad kontakter tjenesteapparatet for hjelp. Det er først de seinere årene at vold i nære relasjoner har fått større oppmerksomhet. Vold mot eldre er således et skjult samfunnsproblem

2.5 Konsekvenser

Vold i nære relasjoner kan være omfattende for utsatte og utsattes barn. De helsemessige konsekvensene kan være alvorlige og mulig livstruende. I tillegg til de åpenbare fysiske skadene volden kan medføre, er det klare sammenhenger mellom vold og fysisk og psykisk helse. Studier viser at seksuelle overgrep, fysisk mishandling og omsorgssvikt har større betydning for psykisk helse enn andre belastende hendelser. Helseproblemene øker jo flere hendelser en person opplever. Helsemessige konsekvenser av overgrep vil kunne påvirke negativt muligheten til utdanning og deltakelse i arbeidslivet både for voldsutsatte og voldsutsattes barn.

3 Omfang og statistikk

3.1 Nasjonal statistikk

Datakilder for den nasjonale statistikken er basert på spesifikke voldsundersøkelser og helse- og levekårsundersøkelser. I tillegg brukes informasjon fra den offisielle kriminalstatistikken over antall anmeldte lovbrudd og antallet ofre for disse (SSB, Ofre for anmeldte lovbrudd). Lovbrudd som ikke anmeldes, er ikke inkludert i statistikken.

3.1.1 Vold mot barn

Ifølge en omfangsundersøkelse av volds- og overgrepserfaringer og omsorgssvikt blant 12-16 åringer (NKVTS Rapport 4/2019)¹, har 19 % av ungdom i Norge opplevd fysisk vold minst én gang i løpet av oppveksten. Ifølge samme studie oppgir 4 % av ungdom i Norge å ha opplevd alvorlig fysisk vold minst én gang i løpet av oppveksten. Alvorlig fysisk vold innebærer vold med et høyt skadepotensial, det vil si at de enten er blitt banket opp, sparket, slått med knyttneve, eller blitt angrepet fysisk på

---

¹ Hafstad, G. S., & Augusti, E. M.

andre måter. Det er ingen kjønnsforskjeller i andelen gutter og jenter som blir utsatt for fysisk voldsutøvelse. Det er på en annen side flere jenter enn gutter som rapporterer om å ha opplevd psykisk vold fra foreldrene, 20 mot 15 prosent.

3.1.2 Vold mot voksne

I følge NKVTS ser det ut til at forekomsten av vold i Norge har forandret seg lite fra slutten av 1980-tallet og frem til i dag. Nesten en tredjedel av befolkningen, 22 prosent av kvinnene og 44 prosent av mennene, oppgir at de har vært utsatt for alvorlig vold etter at de fylte 18 år. Ni prosent av kvinnene og litt under to prosent av mennene har blitt voldtatt i løpet av livet. Litt over ni prosent av kvinnene og i underkant av to prosent av mennene oppgir at de har vært utsatt for alvorlig fysisk vold fra partner. Kvinnene frykter i større grad enn menn å bli skadet eller drept. Nær fire prosent av kvinnene oppgir at de har blitt voldtatt av partner. For menn var det nær null som oppgir at de har blitt voldtatt av partner. Like mange kvinner og menn oppgir at de har opplevd mindre alvorlig fysisk vold fra en partner. De utsatte kvinnene oppgir imidlertid flere tilfeller av vold enn det menn rapporterte.

3.2 Lokal statistikk

3.2.1 Tall fra politiet

Politiet har et eget kodeverk for klassifisering av saker. I tillegg til mishandling i nære relasjoner kan begrepet «familievold» omfatte både skadeverk, trusler og seksuelle overgrep. Det er Sør-Øst politidistrikt som har produsert statistikken som gjengis i diagram 1 og 2.

Diagram 1. Familievold i Porsgrunn

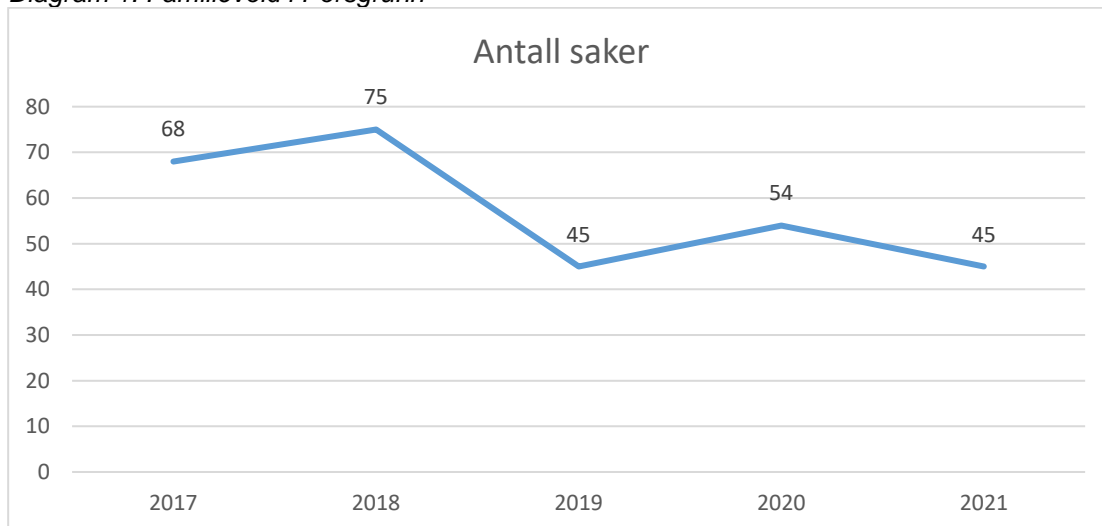
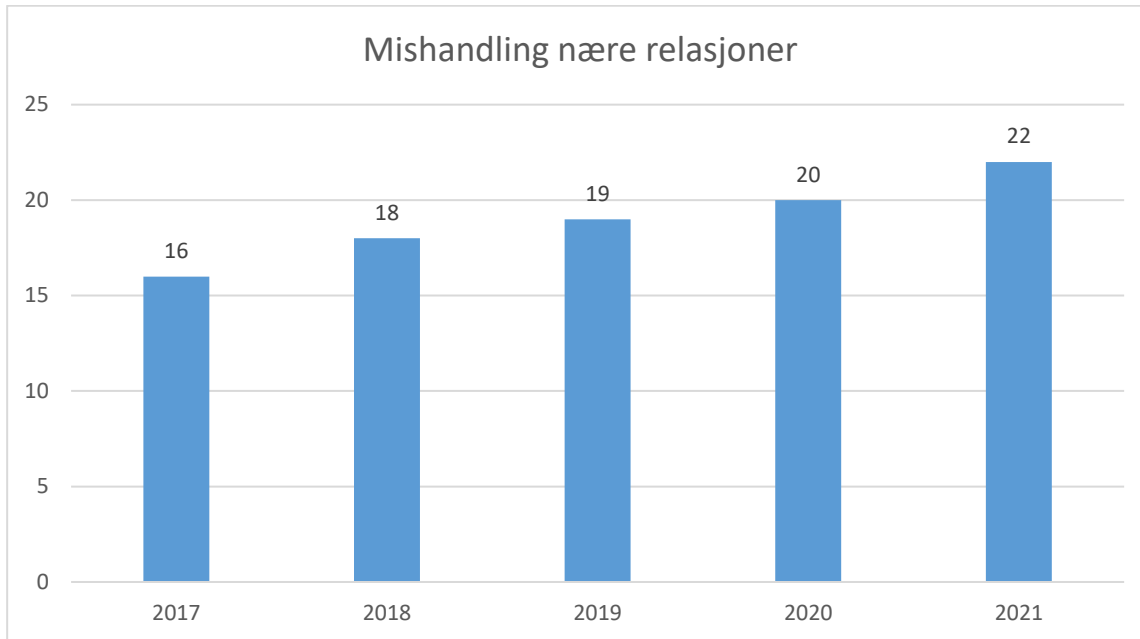

Diagram 2 viser utvikling i antallet registrerte saker, i politisone Porsgrunn, som politiet klassifiserer som «familievold». Dette er tall registrert i perioden 01.01.2017-31.12.2021.

Diagram 2. Mishandling i nære relasjoner, Porsgrunn politisone

Diagrammet over viser antallet saker politiet har klassifisert som «mishandling i nære relasjoner». Antallet saker har økt de senere årene.

3.2.2 Krisesenteret i Telemark

Krisesenteret i Telemark er et lavterskeltilbud for barn, kvinner og menn utsatt for vold i nære relasjoner. Du trenger ingen henvisning, det er et gratis botilbud og det er døgnåpent.

Diagram 3. Beboere og liggedøgn, Krisesenteret i Telemark

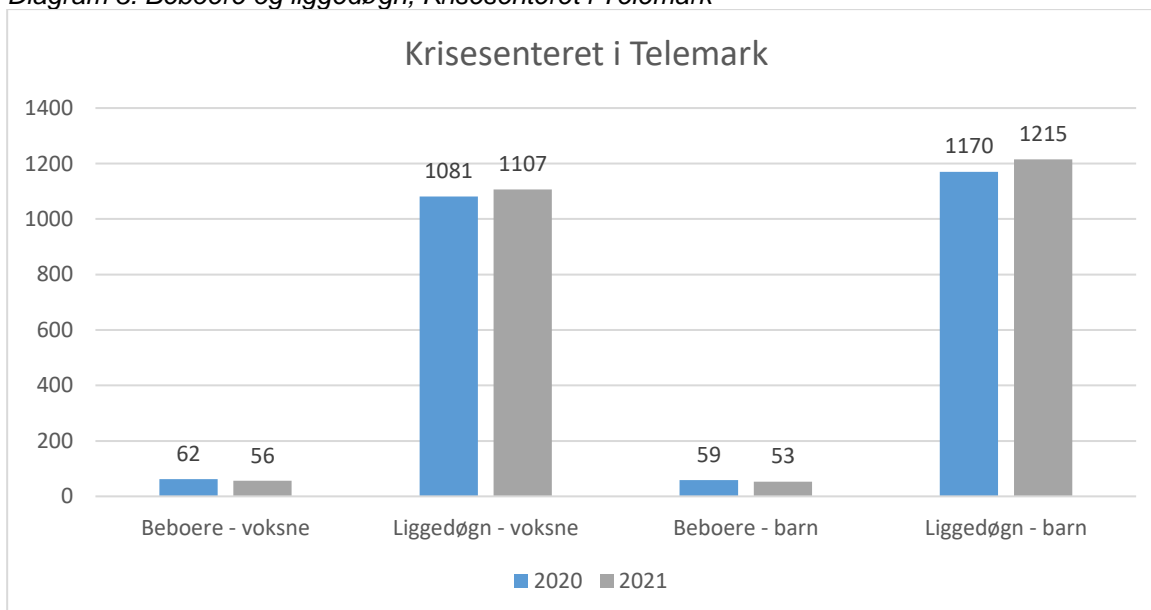

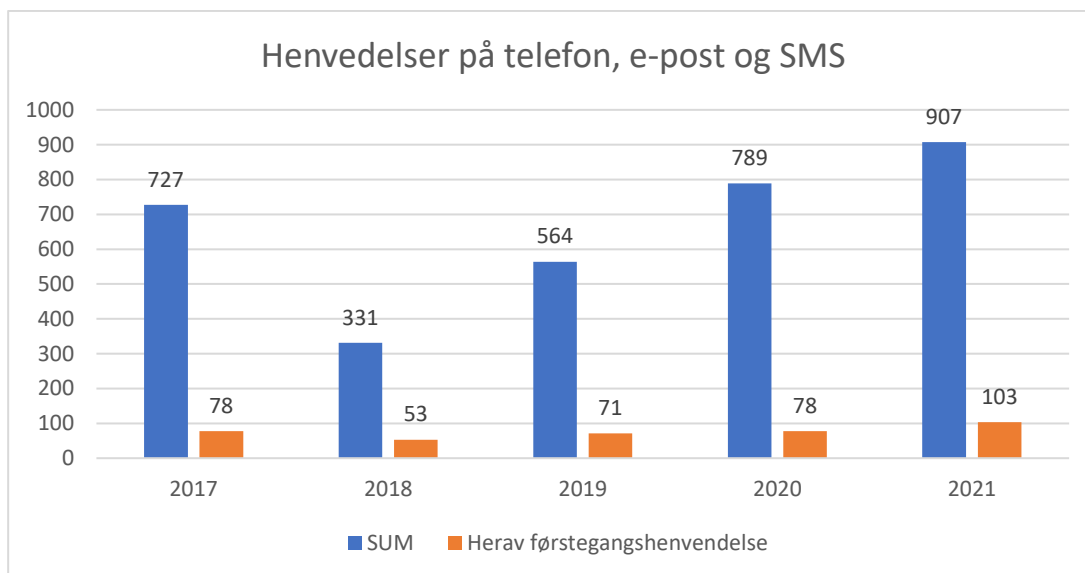

Diagram 3 på forrige side viser at Krisesentret i Telemark hadde en liten nedgang i antallet beboere i fra 2020 til 2021, men beboerne hadde i gjennomsnitt flere liggedøgn i 2021 sammenliknet med året før.

3.2.3 Tall fra SMISO

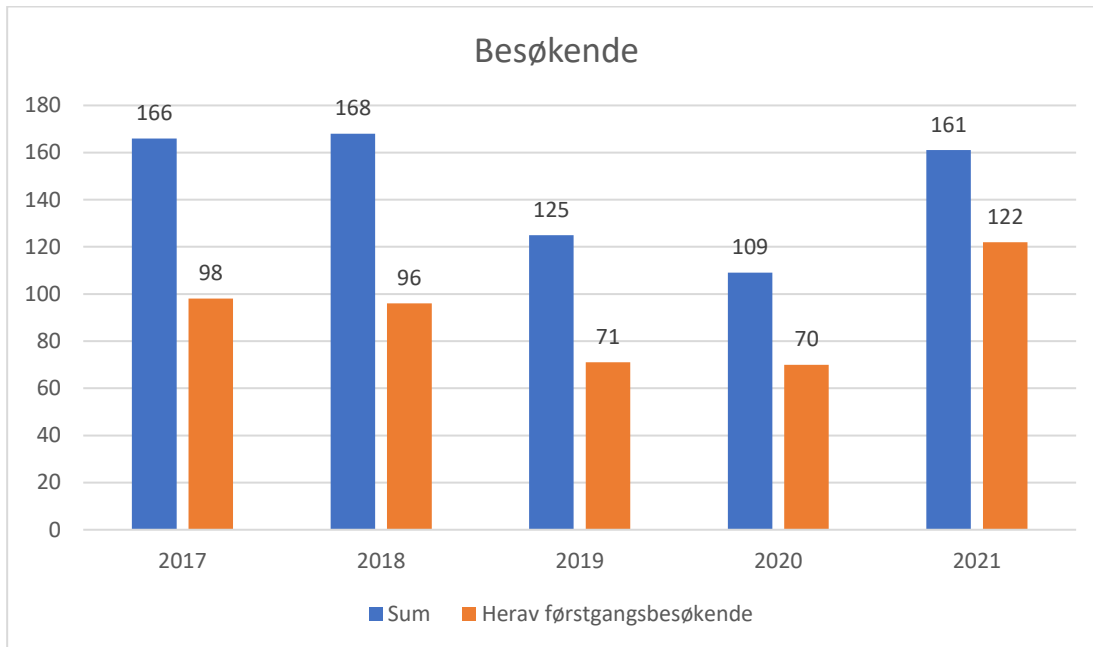
Senter mot incest og seksuelle overgrep i Telemark, forkortet SMISO – Telemark, er en stiftelse som drives med støtte fra kommuner i gamle Telemark, fylkeskommunen, Helse sør-øst, og statlige midler. Senter mot incest og seksuelle overgrep er et støttesenter for mennesker av alle kjønn som har opplevd seksuelle overgrep enten som barn eller voksen.

Figur 4. Henvendelser totalt og førstegangshenvendelser til SMISO

Figur 4 viser at antallet henvendelser sank betydelig fra 2017 til 2018, men at antallet har økt betydelig etter 2018. Antallet henvendelser har mer en doblet seg etter 2018.

Figur 5. Besøkende totalt og førstegangsbesøkende ved SMISO

Figur 5 viser at antallet besøkende ved SMISO har vært relativt stabilt over tid selv om antallet henvendelser har økt betydelig de senere årene, jf. figur 4

3.2.4 Ungdata

Ungdataundersøkelsen 2021 viser at 6 prosent av ungdom i Porsgrunn kommune i 8.til10.trinn har blitt slått av en voksen i familien. Halvparten av disse oppgir at de har blitt slått mer enn én gang. Samme undersøkelse viser 4 prosent av ungdom i 8.til 10.trinn har sett eller hørt at en voksen i familien har slått/sparket en annen voksen i familien. Halvparten av disse oppgir at dette har skjedd mer enn én gang.

4 Lovgrunnlag og kommunens ansvar

Gjennom en rekke internasjonale avtaler har norske myndigheter forpliktet seg til å beskytte befolkningen mot vold, overgrep og annen inhuman behandling. Frihet fra vold er en grunnleggende forutsetning for vekst og livsutfoldelse, og for å kunne leve gode liv. Flere av avtalene innebærer en forpliktelse til å forebygge og bekjempe vold mot kvinner og vold i nære relasjoner, og vold og seksuelle overgrep mot barn. Den mest konkrete menneskerettslige standarden settes av Europarådets konvensjon om forebygging og bekjempelse av vold mot kvinner og vold i nære relasjoner (Istanbulkonvensjonen). Konvensjonen trådte i kraft i Norge 1. november 2017. Istanbulkonvensjonens formål er å forebygge og bekjempe alle former for vold mot kvinner og vold i nære relasjoner. Vold i nære relasjoner er en av flere former for vold som rammer kvinner i

uforholdsmessig stor grad, og anerkjennes som diskriminering av kvinner. Mangel på likestilling sees både som årsak til og som konsekvens av vold mot kvinner (Frihet fra Vold, 2021)

Kommunen, i form av både barnevern, helse- og omsorgstjenestene og sosialtjenesten i NAV, har også ansvar for oppfølging av voldsutsatte, deres familie og pårørende. Herunder kommer også en lovfestet plikt til å gi opplysning, råd og veiledning (helse- og omsorgstjenesteloven §3-3, barnevernloven §6-1, sosialtjenesteloven §17, sosialtjenesteloven §28, barnevernloven §3-2a). Kommunen har også ansvar for at kommunens innbyggere har tilgang til et fullverdig krisesentertilbud.

En bestemmelse i helse- og omsorgstjenesteloven § 3-3a tydeliggjør den kommunale helse- og omsorgstjenestens ansvar for å forebygge, avdekke og avverge vold og seksuelle overgrep. Lovbestemmelsen har følgende ordlyd:

Kommunen skal ha særlig oppmerksomhet rettet mot at pasienter og brukere kan være utsatt for, eller kan stå i fare for å bli utsatt for, vold eller seksuelle overgrep. Kommunen skal legge til rette for at helse og omsorgstjenesten blir i stand til å forebygge, avdekke og avverge vold og seksuelle overgrep.

Kommunen som arbeidsgiver har ansvaret for å sikre at alle ansatte i kommunen har tilstrekkelig kunnskap om meldeplikten, og at de er trygge på praktiseringen av den. Handlingsplanen skal bidra til at alle kommunalt ansatte har tilstrekkelig kunnskap om hvem de skal kontakte ved bekymring om en innbygger de har kontakt med er utsatte for vold, eller det er spørsmål om melde- og/eller avvergeplikten er utløst.

5 Sentrale tjenester/virksomheter i arbeidet mot vold

5.1 Tjenester med daglig eller ukentlig ansvar for og/eller som hjelper barn, unge og familier:

- Beredskapsteam mot mobbing
- Pedagogisk-psykologiske tjenester (PPT)
- Tverrfaglig drøftingsmøte barn 0-6 år
- KO-team i grunnskolen
- SLT-koordinatoren
- Spesialavdelingene
- Skole og barnehage

5.2 Tjenester med daglig eller ukentlig ansvar for og/eller som hjelper voksne

- NAV Porsgrunn
- Hjemmetjenestene

- Psykisk helsetjeneste og rusomsorg (flere avdelinger)
- Sykehjem

5.3 Tjenester med daglig eller ukentlig ansvar for og/eller som hjelper både unge og voksne

- Fysio- og ergoterapitjenesten
- Familiehelsetjenester (mange avdelinger – få oversikt)
- Virksomhet for Kultur
- Tjenestekontoret
- Krisesenter i Telemark (interkommunalt)
- Legevakt - *Psykososialt kriseteam*
- Tannhelsetjenesten
- Senter mot incest og seksuelle overgrep i Telemark, SMISO
- Overgrepsmottaket (Skien legevakt)
- Helsestasjon for ungdom

5.4 Oversikt over støttetjenester og kontaktinformasjon

Porsgrunn kommune skal *arbeide tverrfaglig og systematisk med helhetlige tiltak for risikoutsatte barn, unge og voksne*. For å få til dette må ansatte kjenne til tilgjengelige tjenester, og vite når og på hvilken måte de kan søke råd, veiledning og samarbeid i konkrete saker. I forbindelse med handlingsplanen er det blitt utarbeidet en oversikt over støttetjenester som ansatte kan henvende seg til ved behov for råd og veiledning.

[Lenke til oversikt over støttetjenester](#)

6 Mål og tiltak

I arbeidet med mål og tiltak har plangruppa tatt utgangspunkt i [Veileder for utvikling av kommunale handlingsplaner mot vold i nære relasjoner](#). Veilederen er utviklet av Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) på oppdrag fra Justis- og beredskapsdepartementet. Veilederen anbefaler involvering av ansatte fra ulike tjenester for å sikre ulike perspektiver i handlingsplanarbeidet.

I arbeidet med den lokale handlingsplanen for Porsgrunn kommune ble det etablert 4 arbeidsgrupper som fikk i oppdrag å definere målgrupper, mål og tiltak for egne tjenesteområder. Målsettingen har vært at berørte tjenester skal få et eierskap til handlingsplanen, og at tiltakene skal oppleves som relevante for kommunens ansatte. Det ble lagt vekt på at arbeidsgruppene skulle

utforme konkrete og målbare tiltak der både ansvar og frister er definert. Arbeidet er samlet i en tiltaksplan, se avsnitt 6.3.

Arbeidsgruppene har bestått av ansatte fra følgende tjenester:

- *Arbeidsgruppe oppvekst 1:* Skole, voksenopplæring, PPT og rådgiver på kommunalsjefsområdet for Oppvekst
- *Arbeidsgruppe oppvekst 2:* Familiehelsetjenester, barnehage, barnevernstjenesten og rådgiver på kommunalsjefsområdet for Oppvekst
- *Arbeidsgruppe helse- og omsorg:* Psykisk helsetjeneste og rusomsorg, sykehjem, hjemmetjenester, Miljøarbeidertjenesten og rådgiver på kommunalsjefsområdet for Helse- og omsorg
- *Arbeidsgruppe for NAV-området:* Avdeling oppfølging voksen, Avdeling marked og jobbveileder innvandrere, Avdeling flyktingeteam voksen, Oppfølging unge under 30 år og erfaringskonsulent

6.1 Målkategorier

Tydelige og konkrete mål gjør det lettere å foreslå hensiktsmessige tiltak, samt lettere å evaluere handlingsplanen. For å gjøre målene ytterligere målbare bør målene tidfestes og angi ansvarlige tjenester. I tråd med NKTVTSs veileder fikk arbeidsgruppene i oppdrag å dele målene i en i tre kategorier:

6.1.1 Samfunnsorienterte mål

Et samfunnsorientert mål er et generelt mål er for eksempel å utvikle gode holdninger som i neste omgang forebygger voldshandlinger

6.1.2 Organisatoriske mål

Beskriver hva som skal bli bedre i tjenesteapparatet, både når det gjelder kompetanse blant de ansatte og organisering.

6.1.3 Brukerorienterte mål

Beskriver hva som skal bli bedre for brukergruppene.

6.2 Tiltakskategorier

Tiltaksplanen for Porsgrunn kommune inneholder både forebyggende tiltak, kompetansehevende tiltak og hjelpetiltak.

6.2.1 Forebyggende tiltak

Forebyggende tiltak skal forebygge vold før det oppstår. De viktigste prinsippene når det gjelder forebygging er at tiltakene har en helhetlig tilnærming og varer over tid, og at tiltakene settes inn på et tidlig tidspunkt. *Universell forebygging* er tiltak rettet mot hele befolkningen uavhengig av

risikonivå. Eksempler på universelle forebyggende tiltak er holdningsarbeid, kampanjer, aksjoner, og informasjons- eller undervisningstiltak.

6.2.2 Kompetansehevende tiltak:

Kompetansehevende tiltak handler om å gi ansatte tilstrekkelig kunnskap om, og forståelse av, vold i nære relasjoner. Ansatte som mistenker at noen utsettes for vold må settes i stand til å handle raskt og riktig i samarbeid med den det gjelder. Dette innebærer blant annet at informasjon og veiledningsmateriell om vold i nære relasjoner må være lett tilgjengelig for alle ansatte. Videre er det viktig at kommunens ansatte er kjent med kommunens handlingsplan og tilhørende handlingsveiledere. De ansatte må også vite hvilke støttetjenester som kan bidra med hjelp, råd og veiledning ved mistanke om vold i nære relasjoner.

6.2.3 Hjelpetiltak

Hjelpetiltak er tiltak som er direkte rettet mot mennesker som har vært utsatt for vold i nære relasjoner. Dette kan eksempelvis handle om informasjon om hvor de som er berørt av vold kan søke hjelp og bistand, samt utarbeide oversikt over tilbud til voldsutsatte. Regjeringen har opprettet nettportalen dinutvei.no om vold i nære relasjoner og voldtekt. Formålet med dinutvei.no er å sikre bred og kvalitetssikret informasjon til utsatte, utøvere, hjelpeapparatet

6.3 Tiltaksplan for Porsgrunn kommune

Tiltakene som arbeidsgruppene har utarbeidet er samlet i en felles tiltaksplan for Porsgrunn kommune. Det legges opp en årlig rapportering og revidering av tiltaksplanen.

[Lenke til tiltaksplanen](#)

6.4 Handlingsveiledere

Fra bekymring til handling er Porsgrunn kommunes system for å sikre tidlig innsats og tverrfaglig samarbeid i saker der man er bekymret for barn og unge. Handlingsveilederen knyttet til *Fra bekymring til handling* består av rutiner, prosedyrer og ulike verktøy som skal hjelpe ansatte i barnehager, skoler og SFO. Selve systemet ble utarbeidet i 2016 og implementeringsarbeidet har pågått siden. Som et tiltak i forbindelse med denne handlingsplanen, er det planlegges det en revidering av *Fra bekymring til handling*.

I forbindelse med ny Handlingsplan mot vold i nære relasjoner har plangruppa i tillegg utarbeidet en handlingsveileder som skal omfatte voksne brukere. Handlingsveilederen skal hjelpe ansatte som mistenker at noen utsettes for vold til å handle raskt og riktig, i samarbeid med den det gjelder. Ansatte skal kjenne til tilgjengelige støttetjenester, og vite når og på hvilken måte de kan søke råd, veiledning og samarbeid i slike saker

[Lenke til handlingsveileder – barn og unge](#)

[Lenke til handlingsveileder – voksne brukere](#)

7 Rapportering, oppfølging og evaluering

For å sikre at handlingsplanen følges opp på en god måte, har plangruppa utarbeidet et konkret plan for rapportering, oppfølging og evaluering. Det vil etableres en tverrfaglig ressursgruppe som får ansvar for oppfølging av handlingsplanen, spesielt gjelder dette årlig en rapportering på tiltakene som inngår i planen.

7.1 Årlig rapportering og oppfølging av tiltakene i handlingsplanen

Det legges opp en årlig rapportering på alle tiltakene som inngår i handlingsplanen. Rapporten vil oppsummere hvilke tiltak som er gjennomført og hvordan. Resultatene fra rapporteringen legges frem Helse og omsorgsutvalget i siste utvalgsmøte for vårhalvåret, første gang blir i 2023. I tillegg vil rapporten omfatte en vurdering av om enkelttiltak bør justeres, fjernes eller erstattes. Med utgangspunkt i behandlingen i Helse- og omsorgsutvalget vil det utarbeides en justert tiltaksliste for handlingsplanen.

I tillegg til en oppfølging av tiltakene i handlingsplanen, så vil den årlige rapporten inneholde:

- Oppdaterte tall for voldsstatistikk som gjengis i handlingsplanen
- Revisjon av veilederne som inngår i handlingsplanen
- Revisjon av oversikten over støttetjenester som inngår i handlingsplanen

7.2 Evaluering og rullering/revisjon av Handlingsplanen mot vold i nære relasjoner

Handlingsplan mot vold i nære relasjoner skal i utgangspunktet gjelder frem til våren 2025. Det legges derfor opp til en evalueringsprosess og revisjon av handlingsplanen med oppstart høsten 2024. Det tas sikte på at en revidert handlingsplan mot vold i nære relasjoner legges frem for Helse- og omsorgsutvalget våren 2025. Revidert handlingsplan vil da gjelde for fire nye år.

8 Referanseliste:

Regjeringens handlingsplan for å forebygge og bekjempe vold i nære relasjoner (2021–2024), *Frihet fra vold* <https://www.regjeringen.no/contentassets/2dda3b36640d4dfbbac11598a1dc792/209755-1d-frihetfravold-web.pdf>

Arendal kommune (2021), *Handlingsplan mot vold i nære relasjoner 2022-2026* <https://www.arendal.kommune.no/tjenester/helse-omsorg-og-sosiale-tjenester/vold-og-seksuelle-overgrep/handlingsplan-mot-vold-og-overgrep/>

Oppdal kommune (2019), *Handlingsplan mot vold i nære relasjoner 2019-2022* <https://www.oppdal.kommune.no/globalassets/pdfdokumenter/aktuelt/handlingsplan-vold-i-nare-relasjoner.-vedtatt-7.2.19.pdf>

Sarpsborg kommune (2018), *Handlingsprogram mot vold i nære relasjoner 2018-2021* <https://www.sarpsborg.com/globalassets/dokumenter/politikk-og-planer/andre-planer/handlingsplan-mot-vold-i-nare-relasjoner-vedtatt.pdf>